

ASIAANTUNTIJALOUSUNTO
Opetusneuvos Carita Blomqvist

7.10.2015

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Asia: HE 22/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammattipätevyiden tunnustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleistä

Opetushallitus pitää hyvänä sitä, että ammattipätevyysdirektiivin muutosten kansallisen toimeenpanon valmistelu aloitettiin nopeasti ammattipätevyysdirektiivin hyväksymisen jälkeen ja että toimivaltaisilla viranomaisilla on ollut mahdollisuus tuoda kokemustaan esityksen valmisteluun. Opetushallitus esittää seuraavassa näkemyksensä esitykseen Opetushallituksen toiminnan näkökulmasta keskeisten lainkohtien osalta.

Laki ammattipätevyiden tunnustamisesta

Opetushallituksen toiminnan näkökulmasta merkittävimmät esitetyt muutokset ammattipätevyyslakiin liittyvät lain soveltamisalan täsmennyksiin, korvaaviin toimenpiteisiin, asiakirjavaatimusten uudistamiseen sekä eurooppalaiseen ammattikorttiin.

Opetushallitus kannattaa esitettyjä täsmennyksiä ammattipätevyyslain soveltamisalaan. Päätöksentekoa selkeyttää se, että esityksen mukaan lakia sovelletaan yhdessä tai useammassa muussa jäsenvaltiossa hankitun ammattipätevyiden tunnustamiseen siten, että jos kelpoisuus muodostuu useammasta osatekijöistä, kaikkien kelpoisuuden osatekijöiden tulee olla suoritettu yhdessä tai useammassa muussa jäsenvaltiossa. Täsmennys soveltamisalaan estää nykyistä yksiselitteisemmin kansallisten koulutusvaatimusten kiertämisen.

Hallituksen esityksen 4 §:n mukaan ”Opetushallitus päättää muodollista pätevyyttä osoittavien asiakirjojen tuottamasta kelpoisuudesta säänneltyyn ammatettiin, ellei muualla toisin säädetä”. Pykälä vastaa voimassaolevaa lainsäädäntöä mutta on Opetushallituksen näkökulmasta jossain määrin ongelmallinen ja on johtanut yksittäisissä kysymyksissä laajoihin ja aikaa vieviin selvityksiin. Opetushallitus kannattaa hallituksen esityksen perustelua, jonka mukaan lähtökohdana tulee jatkossakin olla, että ammattipätevyiden tunnustamisesta vastaavaksi viranomaiseksi säädetään tiettyä ammattia koskevassa erityislainsäädännössä se ammatin sääntelystä vastaavan hallinnonalan viranomainen, jolla on riittävä asiantuntemus ammattitoiminnan sisällöstä.

Tutkinnon tunnustamisen edellytyksiä koskeva 6 § on tärkeä Opetushallituksen päätöksenteossa. Opetushallitus kannattaa pykälään lisättyä 2 momenttia, joka koskee tilanteita, joissa ammatti ei ole lähtömaassa säännelty. Näissä tilanteissa Opetushallitus voi jatkossa edellyttää, että hakija on viimeisen kymmenen vuoden aikana harjoittanut kyseistä ammattia täysipäiväisesti vuoden ajan tai osa-aikaisesti vastaavan ajan toisessa jäsenvaltiossa, joka ei sääntele ammattia. Näin voidaan nykyistä paremmin varmistaa, että hakijalla on tosiasialliset valmiudet säänneltyyn ammattiin, johon hän hakee kelpoisuutta Suomessa.

Toimivaltaisen viranomaisen näkökulmasta lain yksi keskeinen kohta ovat korvaavat toimenpiteet, joiden tuella voidaan varmistaa tiettyyn tehtävään liittyvä osaaminen myös Suomessa. Muutokset 7 §:ään ovat kannatettavia ja kansalaisien näkökulmasta hyviä mutta merkitsevät toimivaltaiselle viranomaiselle uusia käytäntöjä ja lisää työtä. Jatkossa ammattipätevyiden myöntämistä koskevat päätökset perustetaan aiempaa enemmän hakijan kokonaisuosaamisen arviointiin, kun huomioitavaksi tulevat ammattikokemuksen lisäksi myös ne tiedot, taidot ja pätevyudet, jotka hakija on hankkinut elinikäisen oppimisen avulla. Muutokset korvaavien toimenpiteiden määräämisen perusteissa tulevat aiheuttamaan lisätyötä myös siksi, että suomalaisen koulutuksen sisältöä ja tasoa koskevat kysymykset Opetushallitukseen lisääntyvät.

Opetushallitus kannattaa uusittuja asiakirjavaatimuksia, jotka antavat toimivaltaisille viranomaisille enemmän harkinnanvaraa ja sujuvoittavat ja nopeuttavat hakemusten käsittelyä.

Eurooppalaisen ammattikortin toimeenpanon myötä Opetushallitukselle tulee uusi tehtävä, johon sisältyy lyhyitä määräaikoja. Kaikki eurooppalaisen ammattikortin toimeenpanoon liittyvät yksityiskohdat eivät ole vielä tiedossa. Ensi vaiheessa ammattikortti tulee koskemaan sairaanhoitajia, proviisoreja, fysioterapeutteja, kiinteistövälittäjiä ja vuoristo-oppaita. Käytännössä toimivaltaiset viranomaiset tulevat näiden ammattien kohdalla pitämään yllä kahta päällekkäistä tunnustamisjärjestelmää: kansalaisilla on mahdollisuus valita, haluavatko he käyttää ammattikorttia vai perinteistä tunnustamisprosessia.

Opetushallituksen tulee ensi vaiheessa käsitellä Suomessa kiinteistövälittäjän ja vuoristo-oppaan ammattia harjoittavien tai ammattipätevyiden hankkineiden hakemuksia ammattikortin saamiseksi. Menettelyyn liittyy Opetushallituksen velvoite tarkistaa lyhyessä määräajassa, että asiakirjat ovat aitoja ja antavat pätevyiden toimia ko. tehtävissä.

Opetushallitus on toiminut syyskuusta 1996 ammattipätevyysdirektiivin (tai sitä edeltäneiden direktiivien) mukaisena kansallisena yhteystahona. Nyt pääosin samat tehtävät on osoitettu tukikeskuksille, jollaisena Opetushallitus tulee toimimaan. Verrattuna nykyisille kansallisille yhteystahoille asetettuihin velvoitteisiin uusi direktiivi asettaa tukikeskuksille lisävelvoitteita, kuten eurooppalaisesta ammattikortista tiedottamisen kansalaisille. Ammattipätevyysdirektiivin johdantotekstin mukaan tukikeskusten tulee keskittyä toiminnassaan tarjoamaan neuvoja ja tukea kansalaisille, myös kasvotusten, jotta voidaan varmistaa, että sisämarkkinasääntöjen päivittäistä soveltamista kansalaisten monimutkaisissa yksittäistapauksissa voidaan seurata kansallisesti. Opetushallituksen näkemyksen mukaan uusiin tehtäviin ja velvoitteisiin pystytään vastaamaan tehostetulla verkkotiedotuksella, mutta tukikeskuksen roolin myötä Opetushallituksen on

varauduttava myös lisääntyviin kansalaisten yhteydenottoihin. Myös direktiivin 57 artikla tietojen keskitetystä saatavuudesta edellyttää Opetushallitukselta tehostettua tiedotusta ja uudenlaista hallinnollista yhteistyötä.

Laki ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen rinnastamisesta

Opetushallitus pitää hyvänä sitä, että laki ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta (ns. ulkomaanopintolaki) uudistetaan samassa yhteydessä ammattipätevyyslain uudistamisen kanssa. Ulkomaanopintolakia sovelletaan silloin, kun ulkomailla tutkinnon suorittanut tarvitsee päätöksen kelpoisuudestaan tietyntasoista koulutusta edellyttäviin tehtäviin Suomessa (esim. ylempi korkeakoulututkinto tai korkeakoulututkinto). Lisäksi lakia sovelletaan päätettäessä kelpoisuudesta tiettyä koulutusta edellyttäviin tehtäviin, kuten opetustoimen tehtäviin, jos hakija on suorittanut korkeakoulututkinnon Euroopan talousalueen ulkopuolella tai on kolmannen maan kansalainen.

Lain soveltamisalaa esitetään täsmennettäväksi siten, että ulkomailla suorituilla korkeakouluopinnoilla tarkoitettaisiin sellaista korkeakoulututkintoa ja opintosuoritusta, jotka kuuluvat jonkin toisen maan kuin Suomen viralliseen korkeakoulututkintojen järjestelmään. Opetushallitus kannattaa täsmennystä, joka vastaa nykyistä päätöksentekokäytäntöä.

Opetushallitus kannattaa tutkintojen rinnastamisen perusteisiin esitettyä lisäystä, jonka mukaan tutkintojen tasojen vastaavuuden arvioinnin perusteena on niiden laajuuden ja vaativuuden lisäksi myös niiden suuntautuminen.

Opetushallitus kannattaa uusittuja asiakirjavaatimuksia, jotka antavat aikaisempaa enemmän harkinnanvaraa mm. edellytettävien jäljennösten ja käännösten osalta ja siten sujuvoittavat hakemusprosessia. Opetushallitus pitää kuitenkin tärkeänä sitä, että esityksen mukaan sillä olisi mahdollisuus edellyttää opintoja koskevat selvitykset virallisesti oikeaksi todistettuina jäljennöksinä tai yksittäisissä tilanteissa alkuperäisinä asiakirjoina. Opetushallitus esittää kuitenkin asiakirjavaatimuksia koskevaa 6 §:ää täsmennettäväksi niin, että hakijalta olisi mahdollisuus edellyttää henkilöllisyyden osoittavat asiakirjat. Opetushallituksen pitää pystyä varmistamaan, että tutkintotodistus on annettu henkilölle, joka hakee päätöstä. Henkilöllisyyden varmistava asiakirja sisältää myös mm. nimen tarkan kirjoitusasun ja helpottaa työtä tilanteissa, joissa sama asiakas hakee uudelleen päätöstä. Tarvittaessa Opetushallituksen pitää voida myös varmistua nimenmuutoksista.

Muutosesitykset hallituksen esitykseen

Opetushallitus esittää seuraavia muutoksia lakiesityksiin (ehdotetut muutokset lihavoituna):

Opetushallitus esittää, että ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen virkakelpoisuudesta annettavan lakiesityksen 6§:n 2 momentti muutettaisiin kuulumaan seuraavasti:

Hakijan on toimitettava Opetushallitukselle hakemuksen käsittelyä varten tarpeelliset selvitykset suorittamistaan opinnoista ja henkilöllisyydestään.

Opetushallitus esittää, että eläinsuojelulain muuttamisesta annettavan lakiesityksen 26 b §:n 1 momentti muutettaisiin kuulumaan seuraavasti:

*Broilerin pitäjällä, joka on vähintään 500 linnun hoidosta vastuussa oleva luonnollinen henkilö, on oltava vähintään Opetushallituksen vahvistamaa libasiipikarjaan erikoistunutta tutkinnon osaa vastaava osaaminen ja osaamista koskeva todistus **tutkinnon osan suorittamisesta**, jonka on antanut koulutuksen järjestäjä, jolle opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt luvan järjestää ammatillista peruskoulutusta tai ammatillista lisäkoulutusta, **tai jonka on antanut kyseisestä tutkinnosta vastaava tutkinto-toimikunta**. Broilerilla tarkoitetaan teurastusta varten kasvatettavaa Gallus gallus -lajiin kuuluvaa lintua.*